

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

לפני כבוד השופטת יעל בלכר

המבקשות

1. אסתר אזירדי

2. אורית ריקנטי

ע"י ב"כ עו"ד בעז בן צור וגיא רוה

נגד

המשיבה

מדינת ישראל - הנהלת בתי הדין הרבניים

ע"י ב"כ עו"ד יעל בארי לוזון מפמ"א (אזרחי)

פסק דין

לפניי הודעה על חדילה מגבייה בהתאם להוראות סעיף 9 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (חוק תובענות ייצוגיות), ובקשת המבקשות לפסיקת גמול ושכר טרחה.

תמצית בקשת האישור, הודעת החדילה וטענות הצדדים

1. בבקשה לאישור תובענה ייצוגית (בקשת האישור) שהוגשה ביום 10.2.2023, טענו המבקשות כי בתי הדין הרבניים גבו מהציבור תשלומים שלא כדין. לפי הנטען, כאשר פלוני, שאינו צד לתיק, פנה לבית הדין הרבני וביקש לקבל העתק מהחלטה או צו, אשר למיטב ידיעתו ניתנו במסגרת תיק כלשהו ואינם חסויים על פי הדין; או ביקש לעיין בתיק המתנהל ולקבל העתק ממסמכים המצויים בו (כגון, העתק צו ירושה) - גבו בתי הדין הרבניים אגרה בסך של 241 ₪, והחל מיום 1.1.2023 אגרה בסך של 297 ₪ או 303 ₪. זאת, בעוד שעלותו של שירות זהה לזה המוענק על ידי רשם הירושה במשרד המשפטים, היא 5 ₪ בלבד.

2. לפי בקשת האישור, המבקשת 1 פנתה באמצעות בא כוחה, עו"ד חכמוב, לקבלת העתק צו ירושה לבית הדין הרבני בתל אביב. קבלת הצו הותנתה בתשלום בסך של 241 ₪. קבלה צורפה בנספח 6 לבקשה. לפי הקבלה, סוג האגרה: "בקשה שלא נקבעה לה אגרה", תיאור האגרה: "עיון מצד ג'" ונושא משני: "בקשת צד ג' לעיון בצו ירושה". צורפה תכתובת של עו"ד חכמוב עם המזכירות (נספח 7) וממנה עולה כי לשיטת המזכירות, מי שאינו צד לתיק ואין בידו ייפוי כוח נדרש להגיש בקשה להיתר עיון "על מזכירות בית הדין לפתוח עבורו תיק ולהעביר את ההחלטה לבית הדין הרבני ללא צורך בגביית אגרה מראש. בית הדין יבקש את תגובת הצדדים בטרם יחליט בבקשה. היה והחליט בית הדין להיעתר לבקשה, יהיה המבקש רשאי לעיין בתיק. אם רצה המבקש גם להעתיק מתיק בית הדין, יהיה עליו תחילה לשלם אגרה

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

עבור הבקשה שהגיש ורק לאחר מכן יהיה רשאי להעתיק מסמכים מהתיק". בקשת המבקשת 1 התקבלה והיא שילמה אגרה כאמור לצורך קבלת העתק הצו. עניינה של המבקשת 2 דומה. בוצע תשלום באותן נסיבות והוצאה קבלה שהכיתוב בה זהה (נספח 8). במקרה אחר, שהובא בבקשה רק לצורך הבהרת המצב, פנה עו"ד חכמוב בעצמו לבית הדין ברחובות, ומתכתובת עם המזכירות מחודש ינואר 2023 עולה תמונה דומה. בקשת עו"ד חכמוב לעיון נדחתה ועל כן לא שולמה אגרה במקרה זה (נספח 9). לטענת המבקשות, פניות עו"ד חכמוב בשמן וכן ביחס למקרה השלישי לבתי הדין בתל אביב וברחובות והתכתובות עם המזכירות, הם בבחינת פניה מוקדמת.

3. לפי הטענה בבקשת האישור, דרישה זו לתשלום אגרה בסך של 241 ₪ ששילמו המבקשות, מנוגדת לתקנות הדיינים (אגרות), התשי"ז-1957 (תקנות הדיינים או התקנות). לעניין עיון - תקנה 14(9) לתקנות הדיינים קובעת פטור מאגרה "בעד בקשה לעיון בתיק בית הדין", כאשר תקנה 1 קובעת כי בעל דין לצורך תקנות אלה כולל גם צד שלישי. לעניין המצאת העתקים - בתקנה 3 לתקנות הדיינים נקבע, כי תנאי לקבלת אחד מהשירותים הקבועים בתוספת הראשונה הוא תשלום אגרה בהתאם לשיעורים הקבועים באותה תוספת. התוספת הראשונה מונה רשימה של נושאים שבהם נדרש תשלום אגרה. פרט 16 לתוספת הראשונה עוסק בהעתקים, ובסעיף קטן (א) בו נקבע, כי "העתק מפסק דין או מהחלטה, מפרוטוקול ומכל מסמך אחר, או חלק מהם שנדפס או צולם ע"י בית הדין, בעד כל עמוד או חלק ממנו ועד שבעה עמודים" חייב באגרה בשיעור של 6 ₪ (עד ליום 1.1.23 הייתה האגרה 5 ₪). מכאן, שלא ניתן לגבות אגרה בסך של 241 ₪ בגין בקשה לצו ירושה כפי שגבו מהמבקשות. בנוסף נטען, כי אף האגרה שהדין מסמך את בתי הדין לגבות בסך של 5 ₪ או 6 ₪ (לפי המועד) לעמוד, היא בלתי סבירה ודינה בטלות. "לא רק שהסכום (241 ₪) נגבה בחוסר סמכות, אלא גם הסכום שהדין מאפשר לגבות - 5 ₪ או 6 ₪ החל מיום 1.1.2023 - הוא סכום מופקע, העולה כדי פגיעה לא מידתית בזכות החוקתית לגישה לערכאות, שדינו בטלות, ותחתיו יש לקבוע את הסכום שקבוע לעניין העתקה בתקנות ההוצאה לפועל - 30 אגרות לעמוד" (סעיף 52 לבקשת האישור. ההדגשה במקור).

לאור האמור, כך נטען, הגבייה אינה כדין. לבקשת האישור צורפו תצהירי המבקשות וכן תצהירו של עו"ד חכמוב.

4. בבקשת האישור הוגדרה הקבוצה כך: "כל צד שלישי בהליך המתנהל בבית דין רבני שביקש לעיון בתיק ו/או לקבל העתק החלטה, ונגבתה ממנו אגרה שלא בהתאם לתקנות הדיינים (אגרות), תשי"ז-1957".

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

5. ביום 16.5.2023, בטרם התקיים דיון בבקשת האישור, הגישה המשיבה "הודעה על חדילה חלקית והפסקת גבייה לפי סעיף 9(ב) לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 המוגשת למען הזהירות בלבד, ובקשה לסילוק על הסף".

באשר לגביית אגרה בגין בקשת העיון של צד ג' ובקשתו לקבל העתק ממסמך בתיק (העילה הראשונה), הגישה המדינה "למען הזהירות בלבד", הודעה על חדילה מגביה ועל שינוי "נוהל - עיון בתיקים והדפסת מסמכים" בהתאם (נספח א' להודעת החדילה) (הנוהל החדש). באשר לטענות בעניין גובה האגרה עבור העתק מסמכים (העילה שניה) – הגישה המדינה בקשה לסילוק על הסף מחוסר עילה בטענה שמדובר בתקיפה עקיפה של התקנות, ובהתאם להלכה הפסוקה אין לה מקום במסגרת תובענה ייצוגית. עם זאת, המדינה הודיעה כי גם בעניין זה חל שינוי המעגן אף הוא בנוהל החדש, אשר לפיו למעשה לא תיגבה אגרה.

הנוהל החדש מיושם בכלל מזכירות בתי הדין הרבניים החל מיום 4.5.2023, ועל פיו לא תיגבה כל אגרה בבקשות לעיון בתיק, וזאת גם בגין "היתר העיון" עבור צד ג'. כמו כן הוחלט שלא לגבות אגרה עבור הדפסת העתקים עד 40 עמודים, ואף אם מדובר בהעתקים מאושרים על ידי מזכירות בית הדין; וניתן פטור גורף ללא מגבלת עמודים בגין שליחת המסמכים בדואר אלקטרוני.

להודעת המדינה צורף תצהירו של מנהל בתי הדין הרבניים, הרב אלי בן דהן.

6. לטענת המדינה, התנהלות בתי הדין לפי הנוהל הקודם (נספח ב' להודעת המדינה) וההנחיות שבו – בגין בקשה לעיון ובקשה לקבל העתק ממסמך בתיק בית דין על ידי מי שאינו צד לתיק (צד ג') – "מעוגנת לכל הפחות בפרשנות סבירה ואפשרית של הוראות הדין, כך שיש רגליים לטענה שהיה מקום לדחות את בקשת האישור גם לגופה". נטען, כי יש להבדיל בין שני עניינים שונים: האחד, מתן השירות לעיון בתיק, שהוא פעולה מנהלתית-מזכירותית אשר פטורה מאגרה לפי תקנה 14(9) לתקנות הדיינים ותקנה 4 לתקנות הירושה (אגרות בתי הדין הדתיים), התשנ"ט-1999 (תקנות הירושה), בין כשמדובר בצדדים לתיק ובין כשמדובר בצד ג'; והשני, מתן החלטה שיפוטית בבקשתו של צד ג' לעיין בתיק, אשר כרוכה בדיון והחלטה להסרת החיסיון בפני צדדים זרים לתיק. מכיוון שלא נקבעה לעניין אחרון זה אגרה ספציפית, היה מקום לפעול בעניין בהתאם לתקנה 19(יג) לתקנות הדיינים והתוספת הראשונה, כ"בקשה שלא נקבעה לה אגרה" או כאמור בפרט 9 לתוספת הראשונה לתקנות הירושה כ"כל בקשה אחרת שאינה מנויה בפריטים 1 עד 8". הנוהל הקודם ביקש לשלב את הוראות

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

התקנות הקובעות אגרה נפרדת עבור הבקשה להסרת החיסיון לצורך עיון צד ג' לבין הפטור מאגרה לבקשה לעיון בתיק, ולישב ביניהן (כאמור גם ברישא לנוהל), כך שבשלב ראשון לא תגבה המזכירות אגרה עבור בקשת צד ג' לעיון ולהעתקת מסמכים מהתיק; וזו תיגבה רק אם נענתה בקשתו של המבקש והוא יהיה מעוניין לקבל ממזכירות בית הדין העתק מאושר של מסמך בתיק. המדינה ציינה עוד, כי לפני משורת הדין, ביחס לבקשות שנדחו, לא נגבתה אגרה. עוד טענת המדינה, ממילא גם אין החדילה עולה כדי הודאה באילו מטענות המבקשות. מכל מקום, כך נטען, ההכרעה בשאלת העילה התייתרה לאור החדילה, תוך שהמדינה שומרת על טענותיה בעניין זה, במישור שכר הטרחה והגמול.

7. בנסיבות אלה יש, לטענת המדינה, לדחות את בקשת האישור בשל הודעת החדילה לפי סעיף 9(ב) וככל שסבור בית המשפט כי יש לפסוק שכר טרחה וגמול לפי סעיף 9 לחוק, וספק לטענתה אם יש לכך מקום, מבוקש לפסוק על הצד הנמוך. זאת, לצד סילוק העילה השנייה על הסף.

8. לטענת המדינה, אף שנערכו פגישות בעניין הנוהל עם המזכירים הראשיים של בתי הדין הרבניים במרץ 2023, לאחר שכבר הוגשה בקשת האישור דנא (מיום 10.2.2023), הנושא עלה ונדון עוד מחדש יוני 2022 ואילך, קודם להגשתה, עם כניסתו של הרב בן דהן לתפקיד מנהל בתי הדין הרבניים, אשר ביקש לבחון את הנוהל הקודם. הרב בן דהן הצהיר כי גם לולא בקשת האישור היה מקודם שינוי הנוהל, וכי מדובר בתהליך שיזם והתחיל לקדם חודשים לפני הגשת בקשת האישור שהוגשה ביום 10.2.2023 (סעיף 13 לתצהיר התומך בהודעה). זאת, בעקבות תלונות שבאו לפניו וכן בשל פניית מבקר המדינה מיום 18.5.2022 על תלונת אזרח שטען כי נגבתה ממנו אגרה עבור העיון (ראו נספחים ג' – ז' להודעת המדינה). לפונה שם הוחזרה האגרה ששילם, תוך שהובהר כי הגביה בעניינו נעשתה בניגוד לנוהל, משום שביקש רק לעיין ובקשתו נענתה, אך לא ביקש להעתיק מסמכים.

עוד ציינה המדינה, כי בישיבה עם המזכירים הראשיים מיום 16.3.2023 התברר כי חלק ממזכירות בתי הדין אינן גובות כלל את האגרה שבנדון, ועל אף האמור בנוהל, רק חלקן המועט גובה אותה בפועל. על כן הוחלט להמשיך ולבחון את העניין ונקבעה ישיבה נוספת בהשתתפות הייעוץ המשפטי ליום 19.3.2023 (צורפו הזימונים לשיבות, בנספח ח. פרוטוקול הישיבות לא צורף).

9. המבקשות טענו בתשובה להודעת המדינה, כי יש לראותה כמי שהצהירה על חדילה ביחס לכל רכיבי בקשת האישור; וכי החדילה התרחשה בעקבות בקשת האישור והפניות שקדמו לה. בקשת האישור הוגשה ביחס לאגרה בסך של 241 ₪, שגבו בתי הדין הרבניים עבור העתק ממסמך שהתבקש. זאת בעוד שכאמור בבקשת האישור, הדין אינו מאפשר לגבות אגרה

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

בסכום זה. הפסיקה קבעה כי חדילה, לרבות "למען הזהירות", משמעותה הודאה בגבייה לא חוקית; וכי רשות אינה רשאית, מחד, להודיע על חדילה, ומאידך, לטעון להעדר עילה. מה גם שלגופו של עניין, כך על פי הטענה, אין לקבל את טענות המדינה לכך שהגבייה הייתה חוקית. משעה שהנוהל החדש קובע פטור לא רק בגין עיון אלא גם בגין קבלת העתק עד 40 עמודים, ופטור מלא ללא מגבלת עמודים בגין שליחת המסמכים בדואר אלקטרוני - יש לראות בתשובת המשיבה כחדילה גם ביחס לעילה השנייה בבקשת האישור, בנוגע לשיעור האגרה שיש לגבות ביחס להעתקת מסמכים. הלכה למעשה חדלה המדינה גם מגביית אגרה ביחס להעתקה, באופן שמייתר את הצורך לדון בטענותיה לסילוק על הסף של העילה השנייה.

10. בדיון שהתקיים ביום 9.1.24, חזרו והסכימו ב"כ הצדדים כי אין טעם לדון בבקשת האישור, שכן בפועל למעשה חדלה המשיבה מהגבייה מושא בקשת האישור. נותרה סוגיית הגמול ושכר הטרחה, שביחס אליה הגישו הצדדים טיעונים בכתב. טענותיהם בקשר עם בקשת האישור הובאו לעיל בתמצית. להלן טענותיהם בעניין גמול ושכר טרחה.

עיקר טענות הצדדים לעניין גמול ושכר טרחה

11. טיעוני המבקשות נתמכו בתצהיר המבקשת 2. לטענת המבקשות, כאמור, יש לראות בהודעת המדינה משום חדילה מלאה ביחס לכל רכיבי בקשת האישור. לעניין שכר הטרחה והגמול, במקרה של הודעת חדילה בתביעות השבה נגד רשות, יש ליישם את שיטת האחוזים שייבחנו בהתאם להשבה הרעיונית שהייתה מתבצעת אלו התקבלה התובענה, ותוך התחשבות בשאלה אם יש קשר סיבתי בין החדילה לתובענה שהוגשה. לטענת המבקשות, לוח הזמנים של הטיפול בנוהל מדבר בעד עצמו ומעיד על קשר סיבתי. המדינה מנסה "להקדים" את המועד למועד הטיפול בפניית מבקר המדינה, אך בתשובה למבקר המדינה טענה שהגביה חוקית, ואין זכר או תחילת ראייה למחשבה לשנות את הנוהל. מה גם שהפנייה עסקה רק בעיון בתיק ולא באגרה בגין קבלת העתק. אף בתצהיר הרב בן דהן לא צוין במפורש כי הנוהל החדש נכנס לתוקף ללא קשר לבקשת האישור, אלא רק שהנושא התחיל להיות מקודם חודשים קודם לכן, והפסיקה קבעה בנסיבות מובהקות פחות כי מן הדין לפסוק גמול ושכר טרחה.

12. להערכת ב"כ המבקשות, הסכום שנגבה בחוסר סמכות עומד על סך של 3,195,044 ₪. התחשיב נערך על יסוד דוחות וסטטיסטיקה שבאתר האינטרנט של בתי הדין (תחת הקטגוריה "דוחות דינמיים"). לשיטת המבקשות, לצורך התחשיב יש להביא בחשבון 4 סוגי בקשות עיון שנפתחו בשנים 2021–2023: (1) "היתר עיון צד ג'", (2) "צד ג' לעיון ירושה", (3) עיון במיקרופילם ו- (4) "עיון בתיק עזבונו" (צורפו צילומי מסך, נספח 2). המבקשות טוענות, כי כל אלה רלבנטיים לבקשות עיון צד ג' משום שקיימת גם קטגוריה של "בקשת עיון מצד

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

לתיק". עוד טענו ב"כ המבקשות באשר לשיקולי התפוקה – כי בקשת האישור הובילה לא רק לחדילה אלא גם לקביעת נוהל מסודר בעניין וקידמה התנהלות אחידה, להבדיל מגביה שרירותית ששררה קודם לכן, כפי שגם טוענת המדינה. יתר על כן, יש להביא בחשבון גם את התועלת העתידית וגביית היתר שנמנעה. בעניין שיקולי התשומה – נטען כי ב"כ המבקשות נזקקו לעבודה מקדימה רבה שכללה בדיקות משפטיות ובירור עובדתי, ואף קדמו לה שתי פניות מקדימות. כמו כן אין זו תביעה ממשיכה שמבוססת על הליכים קודמים אחרים. ובהיבט של שיקולי הכוונה ציבורית – להליך חשיבות רבה בשל כך שהוביל להפסקת הגביה השרירותית והבלתי חוקית.

13. לטענת ב"כ המבקשות, לאחר שערכו טבלת השוואה להליכים אחרים ועל יסוד כל טענותיהם שפורטו לעיל וסכום ההשבה הרעיוני, יש להעמיד את שכר הטרחה על 490,000 ₪ ואת הגמול על סך של 125,000 ₪. סכומים אלה בשיעור של 18% מהיקף ההשבה הרעיוני, כך נטען, הם סבירים וצנועים, גם כסכומים גלובאליים שלעיתים נפסקו במקרים שנסקרו.

14. טיעוני המדינה בעניין שכר הטרחה נתמכו בתצהיר נוסף של מנהל בתי הדין הרבניים. כמפורט לעיל, לטענת המדינה, אין לפסוק גמול ושכר טרחה, שכן הגביה נעשתה כדין. כמו כן, שינוי הנוהל לא נבע מבקשת האישור, בחינת הדברים החלה כבר ביוני 2022 ושינוי הנוהל היה מקודם גם לולא הוגשה בקשת האישור. לפיכך, אין קשר סיבתי בין הבקשה והפסקת הגביה. המדינה הוסיפה במסגרת הטיעון לשכר הטרחה והגמול, כי לבקשת האישור היה "אפקט הפוך" שכן עמדת הייעוץ המשפטי של בתי הדין הייתה שהנוהל הקודם בדין יסודו וביחס לניהול ההליך הייצוגי, נכון היה שלא לשנות את הנוהל ולעמוד על דחיית הבקשה. אך הרב בן דהן החליט לשנותו בכל זאת, בראש ובראשונה כדי להקל על ציבור באי הדין וליצירת אחידות בפעילות המזכירות השונות והתאמת הנוהל לצרכי השטח.

15. עוד טענה המדינה כי אם סבור בית המשפט אחרת, הרי שיש לפסוק על הצד הנמוך, שכן מכלול השיקולים לפי הפסיקה מובילים לכך. התועלת לקבוצה היא קטנה ביותר, אם בכלל קיימת. העלויות והסיכון שלקחו על עצמן המבקשות וב"כ בהכנת הבקשה והגשתה אינם גבוהים כלל. התועלת הציבורית, כפי שהתברר, כך נטען, כלל לא קיימת ולמצער, מצומצמת. לבסוף, גם הפגיעה בקופה הציבורית ושיקולי עלות תועלת מטים את הכף לטובת פסיקת גמול ושכר טרחה על הצד הנמוך. זאת מכיוון שסכום הגביה בפועל נמוך ביותר, 33,912 ₪ (כמבואר בהמשך), ועל כן פסיקת גמול ושכר טרחה על הצד הגבוה תביא לחסרון כיס לציבור חלף תרומה לחברי הקבוצה. לכל היותר, אם נאמץ את האחוזים שביקשו המבקשים (18%), יעמדו הגמול ושכר הטרחה על סך של כ- 6,000 ₪ יחדיו.

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

16. באשר להיקף הגביה - המדינה טוענת כי בתקופה שמיום 12.2.21 ועד ליום 12.2.23 נגבו בפועל אגרות עבור החלטות שיפוטיות בבקשות עיון של צד ג' בתיקי משפחה, ירושה וצוואה ב-134 תיקים בסך הכל, בסכום כולל של 33,912 ₪. המידע ביחס לסך האגרות שנגבה נלקח מהמערכת הממוחשבת של הנהלת בתי הדין הרבניים, שבה מתועדות כלל האגרות שנגבו בתיק בתי הדין הרבניים. יש רק שני סוגי תיקי בקשות לעיון שבעקבותיהם נגבו אגרות בגין החלטות שיפוטיות: "בקשת עיון צד ג' בתיקי ירושות וצוואות" (מופיעה במערכות בית הדין כ"בקשת צד ג' לעיון בצו ירושה") ובקשת עיון צד ג' בתיקי משפחה (מופיעה במערכות בתי הדין כ"בקשת היתר עיון לצד ג'"). לפי הנתונים במערכת, בתקופה הרלוונטית נפתחו 1,269 תיקי בקשות מהסוגים דלעיל, ונגבו אגרות ב-134 תיקים בלבד, דהיינו: נגבו אגרות ב-10.6% מהתיקים בלבד. המדינה מסבירה, כי הפער הגדול שבין מספר ההליכים לעיון צד ג' שנפתחו לבין מספר ההליכים המועט שבו נגבו אגרות, טמון בכך שרק בחלק קטן מהמזכירות גבו בפועל את האגרה, חרף הוראות הנוהל הקודם.

17. תחשיב המבקשות, כך טענה המדינה, שגוי שכן נכללו בו בקשות שאינן ממין העניין. תיקים שסיווגם "עיון בתיק – עזבונות", אינם רלוונטיים. מדובר בבקשות של צדדים להליך ובגין לא נגבתה אגרה (והמבקשות לא טענו שנגבתה אגרה מצדדים להליך). גם תיקי "עיון במיקרופילם" אינם רלוונטיים ולא נגבתה אגרה בתיקים אלה. אלו הם תיקים טכניים שמזכירות בית הדין פותחת לצורך ביצוע פעולה של הנפקת מסמכים מתיקי בית הדין, במקרים שבהם המסמכים מצויים במערכת כתיקים סרוקים במיקרופילם, וזאת כדי לאפשר לעיון בתיקים שבוערו זה מכבר (סעיף 14 לתצהיר הרב בן דהן בתמיכה לטיעוני המשיבה לגמול ושכר טרחה).

18. המבקשות הגישו תגובה לטיעוני המדינה, שלא נתמכה בתצהיר. לטענת המבקשות תחשיב המדינה שגוי מכמה טעמים ועל כן, אין לפסוק גמול ושכר טרחה על פי תחשיב המדינה. ראשית, כפי שעולה מהמקרים המוצגים בבקשה (כך נטען), קיימים מקרים שבהם נגבתה אגרה רלוונטית לענייננו אך הבקשה מסווגת באופן שונה ולא כבקשה לעיון או היתר של צד ג'. לכן, צריך היה לחשב את הסכום שנגבה בפועל לפי סכמת המקרים שבהם נגבתה אגרה בסך של 241 ₪ או 297 ₪. שנית, כמות המקרים הנמוכה באופן קיצוני בהם נגבתה האגרה מצדדים שלישיים על פי התחשיב שערכה המדינה מעוררת תמיהה. בתקופה שלה התייחסה המדינה נפתחו לפי הטענה 511 בקשות היתר עיון מצד שלישי רק בבית הדין הרבני בתל אביב, ששם לפי התכתובת עם המזכירות נגבתה אגרה זו כבר שנים רבות. עוד צוין כי הפסקת הגביה נעשתה בחודש מאי 2023 ולא היה מקום לבצע תחשיב רק עד למועד הגשת בקשת האישור. בנוסף, לפי דו"חות כספיים של בתי הדין נגבתה אגרה בהיקף ממוצע של 18 מיליון ₪. עוד

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

טענו המבקשות, כי גם אם יעדיף בית המשפט את תחשיב המדינה, הרי שבמקרה דנן מוצדק לפסוק גמול ושכר טרחה בצורה גלובאלית שכן פסיקתם באחוזים בהתבסס על תחשיב המדינה תביא לסכום זעום שייצור אפקט מצנן בקרב תובעים ייצוגיים, בעוד שיש לעודד הגשת תובענות ייצוגיות ראויות שיובילו לחדילה של הרשויות מגבייה שלא כדין.

דיון והכרעה

חדילה

19. התובענה שהתבקש אישורה היא תובענה נגד רשות לפי פרט 11 לחוק תובענות ייצוגיות, ובסעיף 9 לאותו חוק נקבע:

"(א) הוגשה בקשה לאישור בתביעה כמפורט בפרט 11 בתוספת השניה (בחוק זה – תביעת השבה נגד רשות), לא ידון בה בית המשפט אלא לאחר שחלפה תקופה של 90 ימים מהמועד שבו הוגשה הבקשה לאישור ובית המשפט רשאי להאריך תקופה זו מטעמים שיירשמו (בסעיף זה – המועד הקובע).
(ב) בית המשפט לא יאשר תובענה ייצוגית בתביעת השבה נגד רשות, אם הרשות הודיעה כי תחדל מהגביה שבשלה הוגשה הבקשה לאישור והוכח לבית המשפט כי היא חדלה מהגביה כאמור לכל המאוחר במועד הקובע."

20. בענייננו, בכל הקשור לאגרה שנגבתה מצד ג' לצורך עיון והעתקה, מתקיים התנאי שבסעיף 9(ב) לחוק. הנוהל החדש, שנכנס לתוקף ביום 4.5.2023 בכל מזכירות בתי הדין, פוטר מתשלום אגרה בגין בקשות לעיון בתיק, זאת בין אם מדובר בצד להליך ובין אם בצד ג' (סעיף 12 לתצהיר בתומך בהודעת החדילה). בשל כך, **אני מורה על דחיית תביעת המבקשות וכן על מחיקת בקשת האישור בכל הקשור לעילה זו.**

21. גם ביחס לשיעור האגרה שיש לגבות ביחס להעתקת מסמכים מתיקים בבתי הדין, וכפי שהסכימו הצדדים, נהיר כי אין טעם בניהול ההליך. מבחינה מעשית ניתן פטור כה נרחב מתשלום אגרה עד שמתיתר הצורך בדיון בעניין זה. לפי הנוהל החדש, אין גובים אגרה עבור העתק (גם העתק נאמן למקור), עד 40 עמודים והעברת מסמכים בדוא"ל פטורה כליל מתשלום אגרה. מנהל בתי הדין הרבניים, הרב בן דהן, הצהיר (סעיף 15 לתצהירו) כי זוהי מדיניות מיטיבה שאותה ביקש לקדם. כך נקבע בסעיף 5.1 לנוהל:

"ככלל, אדם שמבקש להדפיס במזכירות בית הדין באופן חד-פעמי עד 40 עמודים, אף אם מדובר בהעתקים מאושרים – אין לגבות ממנו אגרה עבור כך. ניתן גם להציע לו לקבל ממזכירות בית הדין את המסמכים בדיוור

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

במילל. על מספר עמודים העולה על 40 עמודים יש לגבות אגרה עבור עמודים אלה (החל מהעמוד הראשון) בהתאם לתקנות (אשר עומדים כיום, נכון להודעת אגרות לשנת 2023, לפי פריט 16 לתוספת הראשונה לתקנות הדיינים (אגרות) – על 6 ₪ לעמוד ולפי פריט 8 לתוספת בתקנות הירושה (אגרות בתי הדין הדתיים) – על 5.86 ₪ לעמוד. זאת כמובן, מלבד במקרים בהם אין לגבות אגרה על הדפסות העתקים מתיק בית הדין (לפי סעיף 14 לתקנות הדיינים (אגרות) וסעיפים 3 ו-4 לתקנות הירושה (אגרות בתי הדין הדתיים)).

22. כאמור, שני הצדדים סבורים כי לנוכח הפטור הרחב מאגרה בגין העתקת מסמכים (לרבות מאושרים על ידי המזכירות) - אין לנהל את בקשת האישור ככל שהיא מתייחסת לאגרה בגין העתק מסמך. אכן, אין כל טעם בכך. אין צורך להכריע בבקשה לסילוק על הסף בעניין זה או בשאלה אם מדובר בחדילה, ובמחלוקות שבין הצדדים בכל הקשור באמור שעה שלפי הנוהל כמפורט לעיל לא תגבה אגרה בגין העתקים, גם מאושרים, עד 40 עמודים. אני מורה אפוא על דחיית תביעת המבקשות ומחיקת בקשת האישור גם בעניין זה.

23. כעת לעניין פסיקת גמול למבקשות ושכר טרחה לבאי כוחן.

גמול ושכר טרחה

24. סעיף 9(ג) לחוק תובענות ייצוגיות קובע לאמור:

"החליט בית המשפט כאמור בסעיף קטן (ב), רשאי הוא –
(1) על אף הוראות סעיף 22, לפסוק גמול למבקש בהתחשב בשיקולים כאמור בסעיף 22(ב);
(2) לקבוע שכר טרחה לבא כוח המייצג בהתאם להוראות סעיף 23."

25. סעיף 9(ג) מפנה, אפוא, לצורך ההכרעה בפסיקת גמול ושכר טרחה לאחר חדילת הרשות, לשיקולים הקבועים בסעיף 22(ב) ובסעיף 23 לחוק התובענות הייצוגיות, דהיינו: שיקולי תפוקה, תשומה והכוונה ציבורית.

26. מתן הודעת חדילה, אפשרות העומדת, כידוע, לפי חוק התובענות הייצוגיות רק לרשות שהוגשה כנגדה תובענה ייצוגית, מייצרת מצב ייחודי, "יצור כלאיים" בכל הקשור לפסיקת גמול ושכר טרחה. מטבע הדברים, משתקף הדבר גם בשיקולים שעל בית המשפט לשקול בעניין זה. עמד על כך בית המשפט העליון בע"מ 2978/13 מי הגליל - תאגיד והביוב האזורי בע"מ נ' יונס (23.7.2015), פסקה נ"ג (עניין מי גליל), כבוד השופט רובינשטיין:

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

"... מערכת הנסיבות שבהן נדחתה בקשה לאישור תובענה בשל חדילה, היא אכן ייחודית: מחד גיסא, התובענה הייצוגית לא הוכרעה לטובת חברי הקבוצה – למעשה, היא לא נדונה כל עיקר – ומאידך גיסא, הרשות חדלה מן הגביה הלא-חוקית, אף אם אין בכך בהכרח הודאה בהיקף הנזק שנטען על ידי התובע הייצוגי ובא כוחו. כמות שנאמר בענין אבוטבול: "תובענה ייצוגית, אשר הוגשה נגד המדינה ונדחתה מכוח הוראת סעיף 9(ב) לחוק, כבמקרה דנא, מהווה סוג מיוחד של תובענות ייצוגיות, אשר אופיין שונה, ולפיכך גם מערכת הכללים החלה לגביהן, אינה זהה למערכת הכללים החלה לגבי תובענות ייצוגיות אחרות" ...; ובעניין אכדיה נאמר, "מצב של דחיית בקשה לאישור תובענה ייצוגית מפאת הפסקת הגביה על ידי הרשות הוא בעל ייחוד מבחינת מורכבות השיקולים שיש להתחשב בהם ביחס לפסיקת גמול ושכר טרחה" ... ההכרעה בשאלה זו מחייבת אפוא להביא בחשבון את אופיה של תובענה זו, שהיא מעין יצור כלאיים בכל הנוגע לפסיקת גמול ושכר טרחה". (ההדגשה בקו, כאן ובציטוטים אחרים, היא שלי – י.ב.).

כידוע, פסק הדין נהפך במסגרת הדיון הנוסף (דנ"מ 5519/15 יונס נ' מי הגליל תאגיד המים והביוב האזורי בע"מ (17.12.2019)), אך לא נדונה שם הסוגיה הנ"ל (כי אם עניין הפניה המוקדמת). קביעות אלה לא שונות, והדברים שנאמרו בסוגיית פסיקת שכר הטרחה והגמול עדיין עומדים בעינם ואומצו בפסיקה מאוחרת.

27. בעע"מ 2395/07 אכדיה סופטוור סיסטמס בע"מ נ' מנהל המכס ומס בולים (27.12.2010) (עניין אכדיה) שזכר בעניין מי גליל, עמד בית המשפט העליון על השיקולים לפסיקת גמול ושכר טרחה במצב ייחודי זה, שבו הגישה הרשות הודעת חדילה (כבוד השופטת פרוקצ'יה, פסקה 26):

"בגדרן של אמות המידה לבחינת ענין זה יש לומר, ראשית, כי ראוי לתת משקל לעובדה כי בעקבות הגשת התובענה הייצוגית, או לאחריה, החליטה הרשות לשנות את מהלכה, והודיעה כי לא תוסיף עוד לגבות כספים שבעטיים הוגשה התובענה הייצוגית להשבה, והיא אף יישמה הודעה זו. ככל שהגשת הבקשה לאישור התובענה הייצוגית הולידה שינוי בהתנהלות הרשות הציבורית, ותרמה להשגת התכלית שלשמה הוגשה בהפסקת גביית תשלומים מהאזרחים שלא נמצא להם בסיס מוצק בדיון, כך היא תרמה להגשמת האינטרס הטמון בה, גם אם לא הושקעו בכך משאבים דיוניים רבים. שיקול מעין זה עשוי להצדיק מתן גמול מיוחד ושכר טרחה ליוזמי מהלך התובענה הייצוגית; הדבר עשוי לעודד תובעים מייצגים להעמיד לביקורת שיפוטית כשלים בהתנהלות הרשויות, והוא תורם להגשמת האינטרס הציבורי בהפסקת פעולת הרשות העומדת בניגוד לחוק מצד אחד, אך זאת בלא לפגוע בציבור בכללו על ידי תשלומי כספי ציבור בשיעור ניכר לידי הקבוצה התובעת, מצד שני.

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

כן ראוי להתייחס בהקשר זה להיקף הטרחה, הסיכון, התועלת, והחשיבות הציבורית של התובענה הייצוגית; ולצורך שכר הטרחה גם במורכבות ההליך, והאופן בו הוא נוהל בידי בא כוח המייצג. חשוב להדגיש, כי מנין השיקולים המפורט בסעיפים 22 ו-23 אליהם מפנה החוק בסעיף 9(ג), אינו ממצה, ועל בית המשפט לשקול את מכלול נסיבות העניין המסוים הניצב לפניו, ולהכריע במסגרתו האם ראוי במקרה נתון, על פי נסיבותיו, לפסוק תשלומים לתובע המייצג ולבא כוחו, ואם כן, מה שיעור התשלומים הראוי לצורך כך. השיקולים לעניין זה מונחים מהתכליות שביסוד הסדר התובענות הייצוגיות בכלל, והתובענות הייצוגיות נגד הרשות הציבורית, בפרט [...].

בע"מ 6687/11 מדינת ישראל נ' אבוטבול (25.12.12) (עניין אבוטבול) הובאו הדברים לעיל בהסכמה תוך שנקבע כי "כאשר מחליט בית המשפט לפסוק גמול לתובע המייצג ושכר טרחה לבאי-כוחו, חרף דחיית הבקשה לאישור התובענה כייצוגית מחמת הודעת חדילה של הרשות, מדובר במצב ייחודי, המשפיע על אופן האיזון בין השיקולים הכלליים המנויים בסעיפים 22(ב) ו-23(ב) לחוק" (פסקה 29).

עוד נקבע בעניין אכדיה כי בפסיקת גמול ושכר טרחה כנגד הרשות "יש לנהוג זהירות בכספי ציבור המשולמים כגמול ושכר טרחה על ידי הרשות הציבורית, ולאזן את עניינו הלגיטימי של התובע המייצג אל מול האינטרס הציבורי המצדיק זהירות והקפדה בקביעת הזכות לתשלומי הגמול ושכר הטרחה ובהערכת שיעורם הסביר של תשלומים אלה" (פסקה 32).

להתחשבות בכך שמדובר בתשלום מקופת הציבור ראו לאחרונה: ע"מ 603/24 עיריית מהסכומים שנפסקו בערכאה קמא והעמידם על 2/3 בקירוב מהסכום המקסימלי אותו ניתן לפסוק כגמול ושכר טרחה בהתאם להלכה הנוהגת בתובענות ייצוגיות "כאשר ההפחתה משקפת את ההתחשבות בכך שמדובר בתובענה ייצוגית המתנהלת נגד רשות ציבורית, אשר אין לה משל עצמה, אלא הכספים המושלמים על ידה כספי ציבור הם" (פסקה 14).

28. ועוד. בעניין מי גליל נקבע כי שיטת האחוזים, שישודה בע"א 2046/10 עזבון המנוח משה שמש נ' רייכרט (23.5.2012) - שהיא השיטה המקובלת לפסיקת גמול ושכר טרחה כשמדובר בסעד כספי או סעד הניתן לכימות כספי - ישימה גם בתובענות ייצוגיות כנגד רשות. ניתן ליישמה על פי שיקול דעתו של בית המשפט ובהתאם לנסיבותיו של כל מקרה, מתוך הנחה שהסכום שהיה נפסק לקבוצה בתום ההליך היה עומד על סכום הגבייה שבמחלוקת (כפי שנעשה בעניין ברקאי שנוכח להלן). ניתן גם ליישמה על יסוד "תועלת עתידית משוערת" כפי שנעשה בעניין אבוטבול. "אך הכל בשימת לב לשיקולים המנויים בסעיפים 22-23 לחוק, ותוך שמירה על הקופה הציבורית [...]. ושוב יוטעם: עסקינן בנסיבות ציבוריות, ומבטו

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

הכולל של בית המשפט צריך לכלול תובנה ציבורית זו בכל עת ועידן" (פסקה נ"ז).

אך עם זאת, הובהר שם כי "אין בית המשפט חייב לפסוק על פי שיטה מסוימת כגון שיטת האחוזה, ומשמעותה של הלכת רייכרט היא שיש לבכר את שיטת האחוזה ככל שמבקש בית המשפט לנקוט בשיטת חישוב זו או אחרת, מעבר לשיקולים שבסעיפים 22-23" (פסקה נ"א, ראו גם פסקה ס"ג. ההדגשה במקור) (ראו גם ע"מ 7484/16 המוסד לביטוח לאומי נ' מוחני (21.2.2018) פסקה 17). יוער, לשלמות התמונה, כי עמדה זו נכונה ביחס לכלל התובעות הייצוגיות, ועוגנה לאחרונה ברע"א 2957/17 סופרגז חברה ישראלית להפצת גז נ' שוורצמן (17.3.2024) תוך הבהרות שונות ביחס ליישומה של שיטת האחוזה (כבוד השופט גרוסקופף, פסקה 50).

לבסוף אזכיר גם כי בעע"מ 9237/12 עיריית מודיעין מכבים רעות נ' א.ש. ברקאי בע"מ (18.5.2014) (עניין ברקאי) (פסקה 5), נקבע כי כשמדובר בתובענה ייצוגית שנקוב בה סעד כולל בסכום נמוך יחסית בהשוואה לרוב הבקשות המוגשות לבתי המשפט, אך נמצא שמדובר בתובענה ראויה ונמצא שיש קשר סיבתי בין הודעת החדילה להליך הייצוגי, וכל עוד לא קיימים שיקולים נגדיים המצדיקים את הפחתת שכר הטרחה, מן הראוי ליישם את שיטת האחוזה "באופן שאינו מחמיר".

29. מהפסיקה עולה, אפוא, כי שיטת האחוזה היא אחת הדרכים לפסיקת גמול ושכר טרחה אולם אינה השיטה היחידה, ובית המשפט רשאי לפסוק גמול ושכר טרחה על פי שיקול דעתו בנסיבות העניין, ובהתאם לכלל השיקולים כפי שהותוו בחוק ובפסיקה.

30. מכאן ליישום הדין בענייננו.

31. ראשית אציין, כי אינני מקבלת את טענת המדינה שאין לפסוק כלל גמול ושכר טרחה, מחמת שהודעת החדילה היא למען הזהירות בלבד והגביה מושא בקשת האישור נעשתה כדין. המדינה הגישה הודעת חדילה, גם אם למען הזהירות בלבד, תוך שביקשה לדחות את הבקשה מכוח סעיף 9(ב) לחוק. כפי שנפסק בעניין מי גליל "... אכן בהודעת חדילה אין התביעה מתבררת לגופה, ויתכן כי הנתבעת חולקת על היקף הפגיעה הנטען – הן ביחס לאורך תקופת הגביה והן ביחס לגובה הסכומים שנגבו שלא כדין; אך תוצאת החדילה בפועל היא הפסקת הגביה בעקבות הגשת התובענה הייצוגית, פעולה המהווה הודאה – אם גם לא מפורשת – באי חוקיות הגביה" (פסקה נ"ד); ולפיכך יש לראות בכך הודאה, גם אם לא מפורשת באי חוקיות הגביה בכל הקשור לפסיקת גמול ושכר טרחה (ראו גם בש"א (ת"א) 30948/08 זמיר

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

נ' עיריית רמלה (6.1.2009, השופטת רות רונן).

אוסף על כך, בזהירות המתבקשת, כי קשה לומר שעמדת המדינה בסוגיית חוקיות הגביה לפי הנוהל הקודם כמובא בטענותיה, היא עמדה קוהרנטית. במבחן התוצאה, בקשת עיון של צד זר לתיק שדורשת החלטה שיפוטית להסרת חסיון ההליך (היתר עיון), אשר בשלה לפי הטענה יש לחייב באגרה כ"בקשה שלא נקבעה לה אגרה" - אינה חבה בתשלום אגרה, בין אם נענתה ובין אם נדחתה. החיוב באגרה זו חל רק אם הבקשה נענתה וגם התבקש מסמך מאושר מהמזכירות (וראו מקרהו של המתלונן למבקר המדינה). כך שבפועל רק בקשתו של צד ג' למסמך מאושר, שהיא פעולה טכנית מנהלית שאינה מצריכה החלטה שיפוטית, אשר כשלעצמה מחויבת באגרת העתקת מסמכים (5 ש"ח או 6 ש"ח) - היא שגורת את תשלום האגרה בעבור היתר העיון (241 ש"ח או 297 ש"ח).

32. אשר לתרומתה של בקשת האישור - לפי תצהירו של מנהל בתי הדין, הרב בן דהן, גם לולא בקשת האישור היה מקודם שינוי הנוהל והפעולות לבחינת הנוהל הקודם והצורך בשינויו החלו טרם הגשת הבקשה, כבר ביוני 2022, עת שנכנס לתפקידו, בשל תלונות שבאו לפניו ולנוכח פניית מבקר המדינה במאי 2022. נדמה עם זאת כי ההחלטה להתקין את הנוהל החדש במועד התקנתו ותחולתו כבר במאי 2023, קשורים להליך זה. ולו רק בשל מגבלת 90 הימים להגשת הודעת חדילה לפי סעיף 9 לחוק. סבורני אפוא כי יש להניח לצורך העניין כי התובענה זירזה את שינוי הנוהל והתקנת הנוהל החדש ופרסומו במועד שפורסם, והביאה לחדילה מגבייה החל ממאי 2023. זאת, גם אם לא שימשה הבקשה כגורם הבלעדי אשר הביא את המדינה להתקנתו של הנוהל החדש ולהגשת הודעת חדילה (ראו לעניין זה גם עניין **אבוטבול** הנזכר לעיל, פסקאות 33 ו-35). אולם יש לציין, כי הנוהל החדש מיטיב עם הציבור אף מעבר למבוקש והנטען בתובענה זו, שכן המזכירות אינה גובה אגרה עבור העתק, אף אם הוא נאמן למקור, של עד 40 עמודים, והישג זה אין לזקוף לטובת ההליך והמבקשות.

33. אעיר עם זאת, כי לאור נתוני הגבייה בפועל בתקופת חלותו של הנוהל הקודם ובטרם תחולתו של הנוהל החדש ומבלי לגרוע מחשיבות הנושא הנדון, ספק אם ההליך הייצוגי הוא המנגנון המתאים להביא לתיקון דרכיה של הרשות בעניין. כפי שציין לאחרונה בית המשפט העליון בעע"מ 3134/24 **היבה – למען האדם הנזקק נ' עיריית אילת** (21.7.2024) (כבוד השופט גרוסקופף), לא בכל המקרים שבהם נתקל אדם ובכלל זה עורך דין, בהפרת חוק מצד הרשות, נכון לעשות שימוש בכלי של תובענה ייצוגית. מבלי לגרוע מחשיבות הנושא שעל הפרק, לעיתים הדרך הנכונה היא לפנות לרשות ולהעמידה על הצורך בתיקון דרכיה שלא בדרך זו, ואין לעודד שימוש בכלי של תובענה ייצוגית דווקא כדי לזכות בתגמול בעבור ההתראה על

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

הפגם בהתנהלות הרשות. זאת, שכן "ההליך הייצוגי הוא מנגנון שעלותו גבוהה מדי בהקשר זה, הן מבחינת מערכת בתי המשפט, והן מבחינת הנתבע". באותו עניין לנסיבותיו אף נקבע, כי "השימוש בו [בהליך הייצוגי - י"ב] בנסיבות שתוארו לעיל הוא לא רק בגדר בזבוז משאבים משווע, אלא יש בו גם משום זילות ההליך הייצוגי" (פסקה 6). אוסיף על כך, כי בכל הקשור למערכת בתי המשפט יש לזכור כי כשמדובר בתובענה ייצוגית מינהלית בגין טענה לגביה בלתי חוקית כבענייננו, מקומה לפני בית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, ללא קשר לסכומה. זאת, בשונה מתובענות ייצוגיות רגילות שדונות בבית משפט השלום או בבית המשפט המחוזי לפי סכום התביעה (וכפי שצוין ברע"א 8156/22 מאפה ניר נ' העמותה למען עתיד טבעוני (6.11.2023), פסקה 12, אף בידי בית המשפט להעביר את הדיון לבית משפט השלום גם מיוזמתו, כשהערכת התובע לגבי הסכום או השווי המצטבר של תביעות חברי הקבוצה היא מופרזת).

34. בענייננו, הצדדים חלוקים ביניהם על סכום גביית היתר, והפער בין הצדדים הוא תהומי. הטעם לכך הוא שהמדינה מתייחסת לנתוני הגביה בפועל, ואילו המבקשים עשו הערכה לפי מספר הבקשות שנפתחו בקטגוריות שונות, שחלקן אף לא רלוונטיות (כפי שיבואר) ולתקופה של 3 שנים (2021-2023), תוך שהכפילו סכום זה בסך של 236 ₪ או 291 (הפער בין הסכום שנגבה מהמבקשות לבין הסכום שניתן היה לגבות בעת הרלוונטית).

35. אני מקבלת את עמדת המדינה, כי הגביה בתקופה שציינה (12.2.2021-12.2.2023), עמדה על סך של 33,912 ₪, על יסוד נתוני המערכת באשר לגבייה בפועל, אשר נתמכו בתצהירו של הרב בן דהן, לרבות טבלת פירוט התיקים (נספח 1 לתצהיר בטיעונים לגמול ושכ"ט). הערכת המבקשות היא תיאורטית ומבוססת, כאמור, על נתוני פתיחת בקשות (ולא על נתוני גביה). המדינה הסבירה כי הגביה בפועל היא רק ב- 10.6% מהבקשות בשל כך שעל אף הנוהל הקודם, המזכירות לא גבו על פיו, וטענתה זו נתמכה אף היא בתצהירו של הרב בן דהן. מאידך, הטענות שהועלו על ידי המבקשות כנגד נתוני סכומי הגביה בפועל שהציגה המדינה בטיעוניה, במסגרת תגובת המבקשים לתשובת המדינה בעניין פסיקת גמול ושכר טרחה - הן טענות בעלמא שלא גובו בתצהיר או במסמכים כלשהם (לא צורפו נספחים), ולא הוצג על ידי המבקשות בהליך כל מידע אחר בעניין. עם זאת, כפי שצינו המבקשות, סכום הגביה בפועל הנ"ל הוא עד למועד הגשת ההליך ואינו כולל גם התקופה שמאז ועד להחלת הנוהל החדש, בחודש מאי 2023. על כן ובשים לב למספר הבקשות בקטגוריות הרלוונטיות (היתר עיון צד ג' וצד ג' לעיון ירושה) בשנת 2023 (חלק יחסי בגין כ- 3 חודשים), סכומי האגרות כמפורט בסעיף 29 לטיעוני המדינה במועדים הרלוונטיים, ואחוזי הגביה (10.6%) - אניח לצורך העניין כי

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

מדובר בגביה של כ- 45,000 ₪. גם בהנחה זו, הפער בין הסכום הנקוב בתביעה לסכום הגביה בפועל הרלוונטי לחדילה, הוא עצום.

36. מקובלת עלי גם עמדת המדינה כי יש להתייחס רק לשתי הקטגוריות שהציגה המדינה **"בקשת צד ג' לעיון בצו ירושה"** ו**"בקשה היתר עיון לצד ג'"**, ומטעמיה; ולא לכל הסוגים שנמנו בטיעוני המבקשות. הדבר עולה בקנה אחד גם עם הקבלות שהציגו המבקשות לתשלום ועל פי סיווגו שם (כאמור, לפי הקבלה - סוג האגרה: **"בקשה שלא נקבעה לה אגרה"**, תיאור האגרה: **"עיון מצד ג'"** ונושא משני **"בקשת צד ג' לעיון בצו ירושה"**). אעיר כי בניגוד לנטען, המקרה השלישי שבו פנה עו"ד חכמוב לבית הדין ברחובות, עולה גם הוא בקנה אחד עם עמדת המדינה ואינו מבסס טענה לפתיחת תיקים לעיון צד ג' בסיווגים אחרים. אזכיר כי במקרה זה הבקשה לעיון נדחתה ועל כן לא שולמה אגרה ואין קבלה שתעיד על סיווג שונה. התכתבות עם המזכירות (נספח 9 לבקשת האישור) אינה מבססת את הטיעון שנפתחו בקשות לעיון שחויבו באגרה שבנדון, תחת סיווגים אחרים. אף לא הוצג על ידי המבקשות כל מקרה של חיוב באגרה תחת סיווג שונה מאשר שתי הקטגוריות הנ"ל עליהן הצביעה המדינה.

37. אציין כי המבקשות לא פנו טרם ההליך, לאיסוף ולקבלת מידע מהמדינה בדרכים המקובלות בנוגע לגבייה בפועל ובאשר לקטגוריות הרלוונטיות, בבתי הדין השונים בתקופה הרלוונטית, והסתפקו בהשערות על יסוד מידע נגיש באתר בתי הדין ביחס למספר הבקשות שנפתחו. זאת, אף שבעניין זה, ובוודאי לצורך פסיקת גמול ושכר טרחה, נודעת על פי הפסיקה חשיבות מרובה לגבייה בפועל. נדמה כי אילו היו פועלות בדרך זו, לא היו בוחרות מלכתחילה בכלי של תובענה ייצוגית. ועוד באותו עניין - אינני סבורה כי פניות עו"ד חכמוב בדוא"ל למזכירות בית הדין בתל אביב וברחובות (ולא לה בלבד, מתוך כלל בתי הדין הרבניים), לבירור נושא האגרה שיש לשלם (נספחים 7 ו-9 לבקשה) - מהוות בנסיבות העניין משום פניה מוקדמת למדינה. אלו הם בירורים טכניים מול המזכירות בעניין האגרה שיש לשלם. אין זו פניה להנהלת בתי הדין או לייעוץ המשפטי טרם תביעה, ואין היא תכתובת שמצביעה לפני הגורמים הרלוונטיים על פגם שנפל בנוהל הקודם, שיש עמה פוטנציאל ממשי לקדם אפשרות לתיקונו של הנוהל ולהסרת הפגם. פניה מוקדמת בעניין זה אינה נדרשת כתנאי להגשת ההליך הייצוגי, אך מהווה שיקול בקביעת גמול ושכר הטרחה.

38. לעניין שיקולי התשומה אוסיף כי בענייננו נדרשה השקעה לא רבה באופן יחסי בהכנת ההליך וניהולו, שכן המשיבה הודיעה על חדילת הגבייה בשלב מוקדם של ההליך. לא הוגשה חוות דעת מומחה ולא נדרשו הכנות מיוחדות, מעבר לפניות עו"ד חכמוב בדוא"ל כמפורט לעיל.

בית משפט לעניינים מנהליים בתל אביב - יפו

ת"צ 23876-02-23 אזירדי ואח' נ' הנהלת בתי הדין הרבניים

הסיכון שנטלו המבקשות ובאי כוחן הוא הסיכון הרגיל שהבקשה תידחה לאחר שהשקיעו מזמנם בהכנת הבקשה והם יאלצו לשלם הוצאות.

39. על רקע כל המקובץ ומבלי לגרוע מהאמור לעיל, ניתן לומר כי לצורך קביעת גמול ושכר טרחה יש להניח כי התובענה הובילה לזירוז התקנתו של הנוהל החדש ולהפסקת הגבייה שבגינה הוגשה הודעת החדילה החל ממאי 2023, גם אם לא שימשה כגורם הבלעדי. עם זאת מטבע הדברים, בשל החדילה, לא נדונה והוכרעה שאלת חוקיות הגביה. אשר לחשיבותה הציבורית של התובענה הייצוגית - מצד אחד התנהלות המדינה עד להתקנת הנוהל החדש אינה נקיה מדופי וכאמור, התובענה תרמה ליישום מהיר יותר של גביית האגרות לפי הנוהל החדש אשר מיטיב עם ציבור באי בתי הדין בכללותו (וכאמור, הוא מיטיב אף מעבר לדרוש לפי הטענות בבקשה, עניין שאין לזקוף לטובת המבקשות וההליך). אך מצד שני, הפער בין הסכום הנקוב בתביעה לגבייה בפועל הוא עצום (עניין שעל פניו ניתן היה לברר קודם להליך), ונדמה כי בנסיבות העניין ולנוכח נתוני הגביה מעורר השימוש בכלי של תובענה ייצוגית קושי.

40. על כן ולאחר ששקלתי את כל השיקולים דלעיל והבאתי בחשבון את כלל נסיבות העניין, אני פוסקת למבקשות גמול בסך של 1,200 ₪ לשתי המבקשות ביחד, ושכ"ט בסך של 8,000 ₪ (הסכום כולל מע"מ).

המזכירות תדוור לצדדים.

ניתן היום, י"ז אב תשפ"ד, 21 אוגוסט 2024, בהעדר הצדדים.

יעל בלכר, שופטת